

Postanowienie z dnia 12 lipca 2005 r.

II UZP 4/05

1. Do wypadków w drodze do pracy lub z pracy, które miały miejsce przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.), stosuje się przepisy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.).

2. Prawo do świadczenia przyznanego na podstawie ustawy wypadkowej z dnia 12 czerwca 1975 r. (w tym renty z tytułu niezdolności do pracy), nie wygasa z tego powodu, że w obecnie obowiązujących przepisach nie objęto ochroną ubezpieczeniową wypadków w drodze do pracy i z pracy.

3. Zasady wypłacania renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy są obecnie takie same, jak zasady wypłaty świadczeń rentowych z tytułu wypadku przy pracy i chorób zawodowych przyznanych w oparciu o obowiązującą ustawę z dnia 30 października 2002 r.

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Barbara Wagner, Kazimierz Jaśkowski.

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Piotra Wiśniewskiego, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 lipca 2005 r. sprawy z wniosku Teresy R. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o wysokość świadczenia i zwrot nienależnie pobranych świadczeń, na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 1 marca 2005 r. [...]

„Czy uzyskiwanie przychodu przewidzianego w art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. nr 199, poz. 1673 z 2002 r. ze zm.) przez osobę uprawnioną do renty z tytułu niezdolności do pracy, do której nabyła prawo na mocy art. 41

ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz.U. nr 30 z 1983r., poz. 144 ze zm.) i którą pobierała (i pobiera) w zbiegu z emeryturą, skutkuje zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości w sytuacji ukończenia przez świadczeniobiorcę wieku określonego w art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: z 2004r. nr 39, poz. 353 ze zm.) ?”

o d m ó w i ł podjęcia uchwały.

U z a s a d n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Wyrokiem z dnia 22 października 2004 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu zmienił - w wyniku uwzględnienia odwołania wnioskodawczyni Teresy R. - decyzje pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w P.z dnia 16 stycznia 2003 r., 8 maja 2003 r., 3 listopada 2003 r., 11 grudnia 2003 r., dwie decyzje z 5 lutego 2004 r. oraz 12 marca 2004 r. i 5 kwietnia 2004 r., uznając, że przychód uzyskany przez wnioskodawczynię z tytułu zawartych umów zlecenia i umowy o pracę nie powoduje zawieszenia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w drodze z pracy, tak więc skarżąca zachowała prawo do zbiegu świadczeń pomimo osiągniętych przychodów. W konsekwencji nie ma ona obowiązku zwrotu należności z tytułu pobranego świadczenia rentowego za okres od 1 do 31 stycznia 2003 r. w kwocie 1.072,04 zł; nie miało ono bowiem charakteru świadczenia nienależnego.

Spór nie tyle dotyczył samego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, ile jego realizacji - możliwości pobierania jej w zbiegu z emeryturą pracowniczą. Stan faktyczny sprawy jest niesporny między stronami. Decyzją z dnia 20 czerwca 1987r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. przyznał Teresie R. od dnia 28 stycznia 1987 r. rentę z tytułu inwalidztwa będącego następstwem wypadku w drodze z pracy. W decyzji z dnia 17 listopada 1999 r. organ rentowy wskazał, że renta z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w drodze z pracy przysługuje na stałe, a wypłacana będzie w połowie ustalonej wysokości łącznie z pełną emeryturą, do której prawo (ustalone w decyzji z dnia 20 marca 1998 r.) wnio-

skodawczynie nabyła od 1 stycznia 1998 r. W związku z uzyskaniem przez odwołującą się wieku emerytalnego stosunek pracy na stanowisku nauczyciela akademickiego Uniwersytetu [...] w P. wygasł z dniem 30 września 1997 r. W okresie od 1 października 2002 r. do 2 lipca 2003 r. wnioskodawczynię łączyła z Uniwersytetem [...] w P. umowa zlecenia na przeprowadzenie 30 godzin seminarium magisterskiego oraz pięciu egzaminów magisterskich za wynagrodzeniem łącznie w wysokości 3.350 zł brutto. O uzyskanym przychodzie wnioskodawczynie powiadomiła pozwany organ w dniu 4 marca 2004 r. W dniu 1 października 2002 r. wnioskodawczynie zawarła kolejną umowę zlecenia z Uniwersytetem [...] w P. na przeprowadzenie 27 godzin seminarium magisterskiego za wynagrodzeniem w wysokości 2.970 zł. W dniu 8 października 2003 r. odwołująca się otrzymała wynagrodzenie z tytułu umowy zlecenia z dnia 1 października 2003 r. zawartej z Miejskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Mieszkaniowej, a w okresie od 15 października 2003 r. do 30 września 2004 r. była zatrudniona w Uniwersytecie [...] w P. na stanowisku profesora zwyczajnego w wymiarze 1/3 etatu, a pierwsze wynagrodzenie z tego tytułu otrzymała w dniu 1 listopada 2003 r.

Wobec wejścia w życie (z dniem 1 stycznia 2003 r.) przepisów ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.) regulujących odmiennie od dotychczasowych zasady pobierania świadczeń wypadkowych organ rentowy decyzją z dnia 16 stycznia 2003 r. wstrzymał dalszą wypłatę renty wypadkowej od dnia 1 lutego 2003 r. i zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia - renty wypadkowej za okres od 1 stycznia 2003 r. do 31 stycznia 2003 r. w kwocie 1.072,04 zł. Kolejnymi decyzjami, objętymi zaskarżonym wyrokiem Sądu Okręgowego, organ rentowy bądź to ustalał wysokość należnej renty wypadkowej bądź też zobowiązywał świadczeniobiorczynię do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Organ rentowy wydając zaskarżone decyzje odwoływał się do art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, stwierdzając, że art. 26 ust. 1 tej ustawy nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu.

W odwołaniach wnoszonych od poszczególnych decyzji wnioskodawczynie wywodziła, że jej prawo do świadczeń ukształtowane zostały przez art. 24 ust. 1 i

25a ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144. ze zm.), że podstawowe znaczenie w danej kwestii ma uregulowanie zawarte w art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), stanowiące, że przepisu o zawieszeniu lub zmniejszeniu świadczenia „nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat i (kobiety) lub 65 (mężczyźni)”. W ocenie wnioskodawczynie przepisy nowej ustawy z 30 października 2002 r. nie odnoszą się do praw nabytych na mocy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych i obowiązującej nadal ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, wskazując nadto, że stanowisko organu rentowego co do sposobu wykładni art. 26 ust. 1 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych jest nietrafne.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu wyrokiem z dnia 22 października 2004 r., zmieniając zaskarżone decyzje wymienione w punktach 2 do 8 sentencji wyroku, wskazał iż przychód uzyskany przez wnioskodawczynię z tytułu zawartych umów zlecenia i umowy o pracę nie powoduje zawieszenia prawa do świadczenia rentowego, a tym samym skarżąca zachowała prawo do zbiegu świadczeń pomimo osiągniętych przychodów. W ocenie Sądu pierwszej instancji wnioskodawczynie osiągnęła wiek emerytalny 60 lat, a zatem osiągnięty przez nią przychód nie ma wpływu na zawieszenie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego i nie stosuje się do niej art. 26 ust. 3 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Wyrok ten zaskarżył apelacją organ rentowy, podnosząc zarzut naruszenia prawa materialnego - art. 26 ust. 3 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Organ rentowy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i oddalenie odwołania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego z treści art. 26 ust. 3 powoływanej ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wynika, że ustawodawca w przedmiocie przychodu powodującego zawieszenie prawa do świadczenia lub zmniejszenie wysokości odsyła do przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, określających zasady zawieszania prawa do świadczeń lub ich zmniejszania. Słowo „określony” wymienione w art. 26

ust. 3 ustawy, jeśli odnieść je do określenia samego przychodu, oznaczałoby określenie jego wysokości, która kolejno przy zastosowaniu uregulowania „niezależnie od wysokości tego przychodu” nie ma żadnego znaczenia.

Sąd Apelacyjny uznał, iż w tych warunkach może być uprawniony wniosek, że w rozważanym uregulowaniu chodzi o źródło i warunki uzyskania przychodu, które określa między innymi art. 103 ust. 2 i 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS zezwalający na odstąpienie od zawieszenia bądź zmniejszenia świadczenia u osób po osiągnięciu wieku określonego w art. 103 ust. 2 powołanej ustawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważając zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu, Sąd Najwyższy miał na uwadze, iż w dniu 27 kwietnia 2005 r. zapadła uchwała w sprawie II UZP 1/05 (dotąd niepublikowana), która - przy nieco inaczej sformułowanym pytaniu - także dotyczyła zagadnienia zawieszenia prawa do pobierania emerytury w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową (art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych), oraz zmniejszenia wysokości świadczeń w sytuacji ukończenia przez świadczeniobiorcę wieku określonego w art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W uchwale tej Sąd Najwyższy uznał, iż prawo do pobierania emerytury w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z chorobą zawodową (art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych) jest wyłączone w przypadku osiągnięcia przez uprawnionego przychodu, z którym łączy się obowiązek ubezpieczenia społecznego - niezależnie od jego wysokości - także wtedy gdy emeryt (mężczyzna) osiągnął wiek 65 lat (art. 26 ust. 3 wymienionej wyżej ustawy w związku z art. 103 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wskazując, że generalną zasadą ubezpieczeń społecznych jest przysługiwanie prawa do jednego świadczenia, a więc zasada nielączenia zbiegających się świadczeń, stwierdził, iż oznacza to, że osobie zainteresowanej wypłaca się tylko jedno świadczenie, wybrane przez ubezpieczo-

nego (por. art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Dokonując wykładni przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, należy więc mieć na uwadze tę zasadę (jednego świadczenia), a wyjątki od tej zasady, wynikające z odrębnej regulacji, winny być interpretowane ściśle. Jeden z tych wyjątków zawiera art. 26 ustawy o ubezpieczeniu społecznych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Zbieg prawa do świadczeń uregulowany został - na poziomie ogólnym, obejmującym ubezpieczenia: emerytalne i rentowe - w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, odsyłającej w art. 96 ust. 1 pkt 3 do odrębnych przepisów, określających prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy lub choroby zawodowej. Te „odrębne przepisy”, to obecnie przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych z 2002 r., ona więc (w przepisach art. 24 - 26) reguluje kwestie zbiegu prawa do świadczeń w przypadku zbiegu prawa do emerytury z ustawy o emeryturach i rentach z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem w drodze do lub z pracy. Regulacja ta ma charakter wyczerpujący, co ma ten skutek, że odesłanie do odpowiedniego stosowania ustawy o emeryturach i rentach z FUS dotyczące tylko zakresu tą ustawą nieuregulowanego (por. art. 58 ustawy wypadkowej), nie dotyczy tej materii.

W ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych, zawieszenie lub zmniejszenie świadczeń regulowane jest przepisami art. 103 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, według których prawo do emerytur i rent ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu na zasadach określonych w art. 104 -106, przy czym przepisu tego nie stosuje się do emerytów, którzy ukończyli 60 lat (kobiety) lub 65 lat (mężczyźni). Przepisy art. 104 - 106 zaś stanowią, że prawo do wymienionych świadczeń ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu (na zasadach określonych w ustawie), w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. W świetle natomiast art. 26 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz do emerytury na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się, zależnie od jej wyboru: przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty (ust. 1). Powyższych zasad nie stosuje się, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub

zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu (ust. 3). Skoro cytowany art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej odwołuje się jedynie do (definicji) przychodów powodujących zawieszenie prawa do wypłaty świadczeń określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, a więc przychodów, podlegających obowiązkowi ubezpieczenia społecznego - bez względu na ich wysokość - to ma to ten skutek, że prawo do pobierania obu świadczeń, o których mowa, jest wyłączone w razie osiągnięcia takich przychodów, także wtedy gdy dotyczy to emeryta, który przekroczył wiek określony w art. 103 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu. Z rozważań tych wynika, że znajdą one również zastosowanie - co wydaje się oczywiste - także do ocenianej sytuacji prawnej, a więc do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem w drodze z pracy - w obecnym porządku prawnym już niewystępującej - przyznanej w oparciu o poprzednio obowiązującą ustawę wypadkową z dnia 12 czerwca 1975 r.

Stosownie do art. 49 ust. 1 obecnie obowiązującej ustawy wypadkowej wnioski o świadczenia z tytułu wypadków w drodze do pracy lub z pracy, które miały miejsce przed dniem wejścia w życie ustawy, podlegają rozpatrzeniu na podstawie przepisów dotychczasowych. Z przepisu tego wynika więc jedynie, że w przypadku wypadków w drodze do lub z pracy, które miały miejsce przed wejściem w życie obecnie obowiązującej ustawy, do wniosków o świadczenia (w tym o rentę z tytułu niezdolności do pracy) przysługujące z tytułu spełnienia - obecnie już nie chronionego w ten sposób - ryzyka ubezpieczeniowego, stosuje się przepisy ustawy wypadkowej z dnia 12 czerwca 1975 r. Jest oczywiście również, że świadczenia przyznane na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy wypadkowej, nie podlegają „weryfikacji” w tym sensie, że nie mogą zostać utracone z tej tylko przyczyny, że dziś ustawodawca nie objął ochroną ubezpieczeniową wypadków w drodze do i z pracy. Niemniej jednak zasady wypłacania takiego świadczenia są obecnie (i powinny być, choćby w związku z art. 32 Konstytucji RP) takie same jak zasady dotyczące wypłaty świadczeń rentowych przyznanych w oparciu o obowiązującą ustawę.

Na marginesie trzeba przypomnieć, że w myśli art. 24 ust.1 poprzedniej ustawy wypadkowej osobie uprawnionej do renty inwalidzkiej na podstawie tej ustawy oraz do emerytury na podstawie innych przepisów również wypłacało się zależnie od jej wyboru, przysługującą rentę inwalidzką powiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty inwalidzkiej, a więc i wówczas

zasadą było pobieranie jednego świadczenia, zaś tylko w przypadku zbiegu świadczenia rentowego z ustawy z emeryturą, możliwe było - podobnie jak obecnie - pobieranie, według wyboru uprawnionego, renty powiększonej o połowę emerytury albo emerytury powiększonej o połowę renty, przy czym, zgodnie z art. 25a tej ustawy, renta z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy i chorobą zawodową nie ulega zawieszeniu ani zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1 - 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Tak więc argumenty mające wskazywać na zróżnicowanie przez ustawodawcę określonych kategorii świadczeniobiorców i przyznanie niektórym z nich prawa do łącznego pobierania emerytury w zbiegu z rentą - a tym samym odstąpienie od obowiązującej w systemie ubezpieczeń społecznych zasady prawa do jednego wybranego świadczenia odnoszące się do poprzedniego stanu prawnego - nie mają znaczenia, bowiem to zróżnicowanie jest w dalszym ciągu przewidywane - z uwagi na „odszkodowawczy” charakter renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkami przy pracy w drodze do lub z pracy i chorobami zawodowymi. Przedmiotem sprawy nie jest jednak kwestia dopuszczalności zbiegu prawa do świadczenia emerytalnego z ustawy o emeryturach i rentach z FUS z rentą wypadkową (taką możliwość przesądziła sama ustawa), ale kwestia realizacji obu tych świadczeń (w stosownych proporcjach) w sytuacji uzyskiwania nadto przychodu, z którym łączy się obowiązek ubezpieczenia społecznego.

Jak to wyżej zauważono, wypadki w drodze do pracy i z pracy nie są obecnie objęte szczególną ochroną ubezpieczeniową, natomiast warunki korzystania z prawa do renty z tytułu wypadków powstałych w drodze do pracy lub z pracy, uległy zmianie z dniem 1 stycznia 2003 r. to jest dniem wejścia w życie obecnie obowiązującej ustawy wypadkowej, która zachowała możliwość pobierania renty wypadkowej w zbiegu z emeryturą wyłącznie dla świadczeniobiorców, którzy nie osiągają przychodu. Przepis art. 26 ust. 3 tej ustawy wyłączył możliwość równoczesnego pobierania świadczeń, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r., o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu.

Warto ponownie odwołać się do uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2005 r. i wskazać, że omawiana regulacja nie narusza konstytucyjnej zasady równości (art. 32 Konstytucji), biorąc zwłaszcza pod uwagę dość szcze-

gólną sytuację, a mianowicie prawo do nieograniczonego, co do wysokości, zarobkowania - emeryta (kobiety), który osiągnął wiek 60 lat, będącego jednocześnie rencistą z ustawy wypadkowej, uprawnionym do pobierania renty z tej ustawy w tzw. zbiegu. Niewątpliwie nie można porównywać sytuacji prawnych właściwie nieporównywalnych, a więc z jednej strony sytuacji emeryta, który może bez ograniczeń „dobrać” do pobieranego świadczenia bez stosowania zmniejszenia lub zawieszenia świadczenia jeżeli osiągnął określony wiek, z drugiej zaś sytuacji emeryta, pobierającego nadto - w ramach szczególnych przepisów - rentę z tytułu niezdolności do pracy. Zasadzie równości nie sprzeciwia się odmienne traktowanie takich podmiotów prawa, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej (por. zwłaszcza wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 października 2001 r., K 22/01, OTK ZU 2001 nr 7, poz. 215).

Odmawiając podjęcia uchwały, po przesądzeniu braku podstaw do pobierania świadczeń w zbiegu, w przypadku osiągnięcia przychodów podlegających obowiązkowi ubezpieczenia niezależnie od ich wysokości, Sąd Najwyższy nie przejął sprawy do rozpoznania, mając na względzie potrzebę dokonania oceny, czy świadczenia pobrane przez wnioskodawczynię w styczniu 2003 r. miały charakter świadczeń nienależnych w rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy. Według tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia uważa się między innymi świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczone o braku prawa do ich pobierania. W orzecznictwie przyjmuje się jednolicie (por. np. wyroki z dnia 26 kwietnia 1980 r., II URN 51/80 - OSNCP 1980 nr 10, poz. 202, z dnia 10 grudnia 1985 r., II URN 207/83, PiZS 1986 nr 3, str. 71 oraz z dnia 17 lutego 2005 r., II UK 440 i 445/03 - dotąd niepublikowane), że brak pouczenia rencisty o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń emerytalnych lub rentowych zwalnia go z obowiązku zwrotu świadczeń pobranych mimo istnienia tych okoliczności, choćby nawet mógł powziąć o nich wiadomość z innych źródeł. Obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym, samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące, zawierające informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Brak pouczenia zwalnia bowiem osobę bezpodstawnie pobierającą świadczenia z obowiązku ich zwrotu. Pouczenie takie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń. Pouczenie takie bowiem nie

mogłoby być uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia. Rzeczą Sądu Apelacyjnego będzie ocena czy w okolicznościach sprawy świadczenia wypłacane wnioskodawczyni miały charakter świadczeń nienależnych, a więc czy istnieje obowiązek ich zwrotu.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w postanowieniu.

=====